DANDERYDS KOMMUN

Yttrande

Datum: 2026-10-12
Diarienummer: KS 2026/0369
Kommunstyrelsen

Yttrande över samråd för Roslagsbanan till city

Bakgrund

Samråden inom projektet Roslagsbanan till City utgör en del av processen för att ta fram en järnvägsplan enligt lagen om byggande av järnväg, samt en ansökan om tillstånd enligt miljöbalken. Samrådet kring järnvägsplanen omfattar den föreslagna järnvägens lokalisering, utformning och förväntade effekter. Planeringen innefattar bland annat spårtunnlar, arbetstunnlar, stationer och arbetsområden som krävs för genomförandet av projektet.

Bedömning

Danderyds kommun anser att det måste vara högsta prioritet för Trafikförvaltningen att ta fram en konsekvensanalys för hur utbyggnaden Roslagsbanan och tillfälliga avstängningar kommer att påverka Danderyd. Det är inte rimligt att konsekvenserna för resenärer och berörda kommuner inte har analyserats i samrådsskedet, särskilt med hänsyn till den betydande påverkan som åtgärden bedöms få för en stor del av regioninvånarna. Om samtliga tåg ska vända vid Mörby station kommer det att få stora konsekvenser för området kring stationen och bytespunkt Danderyds sjukhus, då resenärer som i dag reser till Östra station i stället kommer att behöva byta här. Det innebär en påfrestning för resenärerna, men också för Danderyds kommun som plats under åren som berörs och därför behöver konsekvenserna vara tydligt belysta. Genom tydliga förutsättningar finns en möjlighet att också åtgärder kan vidtas för att mildra effekterna.

Åtgärder behöver prioriteras som möjliggör smidiga byten mellan Roslagsbanan, buss och tunnelbana och som ökar kapaciteten i bussterminalerna. Därtill måste en trafikeringsstudie tas fram som redovisar behovet av ersättningstrafik och hur befintliga busslinjer ska förbättras under byggtiden. Dessa frågor behöver hanteras samordnat med länsplanearbetet för att säkerställa att erforderlig finansiering av åtgärderna kan avsättas i tid, samt inför upphandling av nytt bussavtal för norrort.

På sikt kommer Roslagsbanans förlängning till city att förbättra kopplingen mellan nordostsektorn och Stockholm, samt bidra till ett mer kapacitetsstarkt kollektivtrafiksystem,

genom att tillgängligheten förbättras till centrala Stockholm, regionala målpunkter och arbetsmarknaden, samtidigt som restiderna kortas. Fram till dess att projektet är färdigställt måste trafiksituationen vara långsiktigt hållbar, eftersom avstängningar på banan kommer att påverka resenärer och berörda kommuner i betydande omfattning under flera år.

Danderyds sjukhus är kommunens största arbetsgivare, och ett planarbete pågår för att utveckla sjukhuset, vilket kommer att generera fler arbetstillfällen och vårdplatser. Därmed kommer efterfrågan på resor i området att öka. Kortare och mer tillförlitliga resor till och från Danderyd, samt övriga delar av regionen, stärker sjukhusets tillgänglighet för patienter, besökare och medarbetare, vilket är en viktig förutsättning för att sjukhuset även framöver ska kunna utvecklas som en fortsatt regionalt betydelsefull målpunkt.

Danderyds kommun förutsätter att den anläggning som redovisas i samrådshandlingarna överensstämmer med och hålls inom de ramar för kostnad, tid och funktion som fastställs i Sverigeförhandlingens ramavtal 6 – Storstad Stockholm. Det finns flera stora infrastrukturprojekt i Stockholmsregionen som under genomförandefasen har drabbats av kostnadsökningar och förlängda byggtider till följd av ofullständiga kalkyler i tidigt skede. Danderyds kommun önskar därför få del av uppdaterade kalkyler för att kunna följa upp huruvida projektets kostnader utvecklas i enlighet med tidigare bedömningar.

Danderyds kommun har vid upprepade tillfällen, inom ramen för diskussioner och utredningar om Roslagsbanan, motsatt sig en nedläggning av stationslägen i kommunen. Kommunens förhållningssätt är alltjämt att samtliga stationslägen ska kvarstå och fortsätta trafikeras. I anslutning till stationslägen i Danderyd finns bostäder, skolor, äldreboenden och handelsplatser. Stationslägena bidrar till att barn, ungdomar och äldre ges möjlighet att resa hållbart med kollektivtrafiken. Vidare har Region Stockholm, i Kollektivtrafikplan 2050, varken diskuterat eller föreslagit en nedläggning av stationslägen i Danderyds kommun. Kollektivtrafikplan 2050 har även som inriktning att öka kollektivtrafikens tillgänglighet fram till år 2050. Att avveckla två stationslägen på Roslagsbanan är inte förenligt med denna inriktning.

Förslag till järnvägsplan

Järnvägsplansförslaget anger att planen ska beskriva de konsekvenser som utbyggnaden bedöms medföra under såväl byggtid som drifttid. Danderyd anser dock att det saknas en redovisning av hur kollektivtrafiken i nordostsektorn påverkas och ska fungera under

byggtiden. Av handlingarna framgår att Roslagsbanans trafik på sträckan mellan Mörby och Stockholms östra planeras stängas av under byggtiden och att frågan fortfarande är under utredning. Någon analys av konsekvenserna för resenärer, bytespunkter eller kollektivtrafiksystemet redovisas emellertid inte.

För Danderyd, samt övriga nordostkommuner, innebär detta en betydande osäkerhet. Om Roslagsbanans trafik inte längre kan trafikera sträckan mot Stockholms östra under byggtid behöver tågen sannolikt vändas vid Mörby station. Detta riskerar att medföra:

- risk för en ökad andel biltrafik och minskad andel kollektivtrafiksresenärer,
- ökad belastning på tunnelbanans röda linje där kapaciteten på stationen Danderyds sjukhus redan idag är ansträngd under vissa tider,
- behov av kapacitetsökning vid bussterminalerna i Mörby station och Danderyds sjukhus,
- behov av ersättningsbusstrafik,
- behov av effektivare byten mellan Roslagsbana, buss och tunnelbana vid Mörby station/bytespunkt Danderyds sjukhus.

Danderyd anser därför att järnvägsplanen behöver kompletteras med en särskild konsekvensanalys för kollektivtrafiken under byggtiden. Analysen behöver redovisa planerat trafikupplägg, bytespunkter, ersättningstrafik, kapacitetsförhållanden och konsekvenser för nordostkommunerna, och särskilt för Danderyd. Det är en mycket aktuell fråga med tanke på att busstrafiksavtalet för norrort håller på att löpa ut. Hur busstrafiken ska fungera och utvecklas under åren 2030 – 2040, och framåt, behöver beaktas i kommande bussupphandling. Framför allt då långa avstängningar av Roslagsbanan kommer ske under kommande avtalsperiod. Detta ser kommunen som ytterst angeläget.

Social- och barnkonsekvensanalysen

Både barnkonsekvensanalysen och social konsekvensanalysen visar att en tillfällig tågvändning för Roslagsbanan vid Mörby station medför konsekvenser för resenärer från Danderyd, och övriga nordostkommuner. Analyserna pekar samstämmigt på att byten mellan Roslagsbanan, tunnelbanan vid Danderyds sjukhus och busstrafiken leder till längre gångavstånd, längre restider och mer komplexa resor, vilket försämrar tillgängligheten och särskilt påverkar barn och unga, äldre, personer med funktionsnedsättning samt andra grupper med behov av enkla och tillgängliga resor.

I båda analyserna lyfts också risker kopplade till trygghet, trafiksäkerhet och orienterbarhet vid de ökade resenärsflöden som väntas uppstå vid Mörby station och Danderyds sjukhus. Barnkonsekvensanalysen betonar att de mer komplicerade resorna kan minska möjligheterna till självständigt resande för barn och ungdomar från nordostkommunerna, medan socialkonsekvensanalysen pekar på att de längre och delvis otydliga bytesstråken kan upplevas som otrygga och utgöra ett hinder för flera resenärsgrupper.

Mot denna bakgrund bedömer båda analyserna att bytespunkten Mörby station/Danderyds sjukhus är en av de mest kritiska platserna under byggtiden. Danderyd anser därför att regionen måste prioritera att finansiera åtgärder som säkerställer snabba, trygga, tillgängliga och effektiva byten mellan buss, tunnelbana och Roslagsbanan. Därtill behöver regionen hantera behovet av kapacitetsökande åtgärder vid bussterminalerna för busstrafiken, samt ansvara för kostnaderna för ersättningstrafiken under byggtiden. Detta är avgörande för att begränsa de negativa konsekvenserna för barn och unga, upprätthålla en god tillgänglighet för resenärer från hela nordostsektorn, samt säkerställa att inte antalet kollektivtrafiksresenärer minskar och inte heller att biltrafiken ökar på E18. Vägen är redan idag högt belastad under högtrafiken och fler fordon kommer att bidra till försämrad miljö genom ökat buller samt sämre luft.

Tillfälligt markanspråk och byggtrafik

Det framgick i samrådsunderlaget som genomfördes 2025 att byggtrafik kan komma att påverka kollektivtrafik, gång- och cykeltrafik samt vägtrafik under perioder på Roslagsvägen. Danderyd vill igen betona hur viktigt det är att påverkan på bil- och busstrafiken, samt gång- och cykeltrafik längs med Roslagsvägen vid byggnationen av tunneln minimeras. En trafikanalys som fokuserar på hur det ska fungera under byggtiden behöver tas fram i ett tidigt skede. Målsättningen måste vara att skapa en hållbar trafiksituation för både bil- och busstrafik då Roslagsvägen är av stor betydelse för Danderyd, samt övriga nordostsektorn, för att nå Stockholm. Därtill är det viktigt att hanteringen och styrningen av transporter avseende massor, framför allt kopplat till arbetsområdet Albano, planeras så att påverkan på rusningstrafiken minimeras.

Miljöbedömning och miljökonsekvensbeskrivning

Det redovisas inga direkta negativa lokala miljökonsekvenser för Danderyds kommun i miljökonsekvensbeskrivningen. Det som lyfts fram, kopplat till Danderyd, är positiva

regionala effekter genom förbättrad tillgänglighet mellan nordostkommunerna och centrala Stockholm, förbättrade bytesmöjligheter samt ökad kapacitet i kollektivtrafiksystemet när projektet är färdigställt.

I redovisningen nämns däremot att ett mål kopplat till byggandet är att övrig väg-, tåg- och tunnelbanetrafik ska kunna upprätthållas utan väsentliga störningar under byggtiden. Precis som tidigare lyfts i yttrandet saknas en redovisning av följdeffekter för Danderyd avseende förändrade resmönster och åtgärdsbehov, framför allt vid bytespunkten Danderyds sjukhus/Mörby station, utifrån påverkan under byggtiden.

Det är därför, återigen, viktigt att en kompletterande analys eller konsekvensbeskrivning tas fram för att begränsa miljöstörningar under byggtiden samt belysa potentiella långsiktiga effekter på miljön. Om tillräckliga lösningar inte finns på plats när samtliga tåg ska vända vid Mörby station kan det leda till att färre invånare i nordost väljer att resa med kollektivtrafiken, vilket i sin tur kan medföra ökad biltrafik på E18, som redan i dag är hårt belastad.

För kommunstyrelsen

Johanna Hornberger
Kommunstyrelsen ordförande